

ARTICULATA DELS TERRATINENTS DE CASTELLOTS 1662. ESTUDI DEL LLENGUATGE JURÍDICO-ADMINISTRATIU

ROSER RIPOLLÉS I DE LA FRAGUA

Professora de l'Escola de Formació del Professorat d'EGB de Lleida

El document de què ens ocupem consta de set fulls mida foli, aproximadament, sense numerar, escrits per les dues bandes, llevat del segon, que sembla afegit, i el sisè, que és on s'acaba el document; hi ha un darrer full en blanc que únicament té, a la part del darrera, el títol del contingut del document. Solament la primera pàgina està signada, a la part de dalt, amb una creu.

Conté una introducció i més de 43 articles. No hi ha cap títol ni cap fórmula introductòria o d'acabament que indiqui el lloc i la data en què es fa.

El llenguatge jurídic-administratiu és molt abundant en aquest document; és per això que ens ha semblat que valia la pena fer-ne l'estudi.

La metodologia seguida ha consistit a fer el buidatge del document tot confeccionant una fitxa per a cada mot, locució o frase feta i, després de buscar-los als diccionaris,¹ classificar-los segons es tracti de: 1. Locucions; 2. Fórmules; 3. Frases fetes; 4. Verbs; 5. Substantius; 6. Adjectius; 7. Adverbis; 8. Frases en llatí. A continuació posem els mots estudiats en els diferents apartats en negreta, tot indicant-ne el significat, trobat en algun diccionari o atribuït, i la citació on apareix. Quan no hem trobat el significat al diccionari, posem un interrogant al costat del significat que li donem.

1. Vegeu la Bibliografia.

1. LOCUCIONS

Considerem locucions aquells conjunts de mots que, o bé es poden substituir per una sola paraula o bé tenen un significat conjuntament, sempre que no impliquin l'existència d'un subjecte i un predicat.

*amb ciència de*₁ 'amb coneixement de' "...anomenats per (...) ab siència del batlle..." art. 29.

1 Al DGLC trobem 'a cient de (tal o tal): Tenint aquest plena coneixença, estant-ne assabentat'.

Al DCVB trobem 'a ciència i paciència de qualqu: amb coneixença i consentiment d'ell. doc. a Ignor. 10'

No documentada al DLFF.

*a tots fins i efectes*₁ Amb totes les conseqüències? "Per a repellar la prentió de la part altra y a tots fins y affectes..." Introducció.

1 No documentada al DLFF, sí que hi ha 'a fi efecte' amb el significat 'Per tal d'aconseguir una intenció'

Al DCVB trobem 'a fi efecte = conjunció. doc. a. 1584 (Priv. VI-lafir. 96)'

*cosa pública*₁ Doc. al DCVB a l'entrada 'cosa' 4. 'La cosa pública: els assumptes de govern de la comunitat política'. '...per ser concernent ha cosa pública...' art. 30

1 Doc. a DCVB a. 1333 (Boll. Lul. XI, 37); Eiximenis Regiment, c. 357 (ap. Balari Dicc.); a. 1393 (Col. Bof. XLI, 25)

cos i comú "...s'és pagat el cos y comú de la dita vila..." art. 16

No figura al DCVB ni al DJC

*d'esta part de*₁ 'des de fa'? ...d'esta part de molts anys que no y ha memòria de homens en contrari... art. 8; "...d'esta part de 10.20.30.40.50 y 100 anys y de tants que no y ha memòria de homens en contrari..." art. 19; "de esta part de 10.20.30.40.50 y 100 anys y de tants que..." art. 21 i 26

1 No doc. al DLFF ni al DCVB; en canvi sí que hi trobem 'De molt de temps a esta part, doc. a. 1641'

*de la part de*₁ 'des de fa'? "...de la part de 10.20.30.40.50 y 100 anys y de tants anys..." art. 20

1 No doc. al DCVB ni al DLFF

de per si ₁ 'separadament. Per si mateix, sense representants' "...ere Universitat de per si..." art. 6; "...fassan Universitat de per si..." art. 39; "...sempre la governa de per si..." art. 40

1 No doc. al DLFF però sí al DCVB, Tar. Preus. 128. 1704.
El nostre text és del s. XVII.

de tots los temps de sa vida ₁ 'sempre; tota la vida'? "...los quals diran de tot lo temps de sa vida haver vist exercir..." art. 19; "...diran de tots los temps de sa vida may haver vist..." art. 26

1 No és al DCVB ni al DLFF

en aquesta conformitat ₁ 'Així'? "...haver-ho vist obser: var en aquesta conformitat..." art. 20

1 Com a locució no figura al DCVB

en conformitat de ₁ d'acord amb? "...en conformitat de la dita deliberació..." art. 24 i 29

1 No figura al DCVB

en contrari ₁ "...que no y ha memòria de homens en contrari..." arts. 8-19-20-21-26; "...y que may en ningun temps se ha dit cosa en contrari del sobre dit..." art. 26; "...no podent fer constar la part altra de acte algu. de possessió en contrari..." art. 28

1 Doc. al DCVB a. 1337; La cavalleria Gazoph.

en la conformitat sobredita ₁ 'Així'? "...y que en la conformitat sobredita ho han oyt dir a sos majors..." art. 26

1 No doc. al DCVB; en canvi sí que hi ha 'en la mateixa conformitat' doc a a. 1688 (Col. Bof. XLI).

en virtut de ₁ DCVBI.c) 'per la força, com a efecte d'aquella cosa'. DGLC 'per l'acció de' DLFF 'Per acció de'. "...en virtut del sobredit acte..." art. 22

1 Al DCVB i al DGLC surt a l'entrada virtut. Doc. al DCVB a a. 1377 (Miret Templers 432) i a Evang. Palau
El nostre text és del s. XVII.

tots los dies de sa vida 'sempre'? "...los quals diran haver-ho vist obser: var en aquesta conformitat tots los dies de sa vida..." art. 20

No és al DCVB ni al DLFF

utilitat pública ₁ DJE «Todo lo que resulta de interés o conveniència para el bien colectivo...» “...los quals drets concerneixen la utilitat pública...” art. 37

1 No doc. al DCVB

2. FÓRMULES

Considerem fórmules aquells conjunts de mots que es repeteixen al llarg del document i/o que no tenen significació conjunta.

amb lo modo forma i manera ₁ “...ab lo modo forma y manera...” art. 15

1 No doc. al DCVB, però a l'entrada ‘Modo’ està documentat: ‘per modo e forma’ a. 1406 (Campmany Mem. II. 207) I ‘...modo y manera...’ doc. a Roq. 478.

El nostre text és del s. XVII.

assistència de dret ₁ “...té la assistència de dret de imposar...” art. 27

“...tenint esta part la assistència de dret que afavoreix ha aquesta...” art. 28

“...quant la assistència de dret que afavoreix ha esta part no li pogués aprofitar...” art. 30

1 No figura al DCVB

*cessar ésser ver** ...cessa ésser ver, ans bé expressament se nega que...”

art. 25; “...cessa ésser ver que...” art. 39

*demanar i suplicar** ...com a.xí ésser fet demana y suplica dita esta part...”

art. 42

en prova i justificació de “...en prova y justificació de la dita unió...” art. 11

Com a fórmula no figura al DCVB²

en tant és veritat ₁ “...Posa que en tant és veritat...” art. 7-10-19

1 Com a fórmula no figura al DCVB

ésser ver ₁ “...y és ver.”

Aquesta fórmula es troba al final de 41 dels 43 articles.

1 Doc. al DCVB a l'entrada ‘Ver’, a Lull Gentil 17; la forma ‘És ver’ a Curial, 1, 8; Galmés Flor 11

2. De fet sols apareix una vegada, però pensem que pot tractar-se d'una fórmula.

ésser ver, públic i notori "... y és ver públich y notori." art. 12
No doc. 'al DCVB; en canvi a l'entrada 'Públic' 3. hi ha 'Allà on és públic i notori...'. Aurora 226.

*i no altrament*₁ "...en quant fan per dita esta part y no altrament... Introducció; "...la qual confessió accepta aquesta part en quant per si fa y no altrament..." art. 3; "...la qual confessió accepta esta part en quant fa per si, y no altrament..." art. 6; "en quant fa per esta part y no altrament. art. 7

1 No figura al DCVB

i que "...y que no havien vist ni havien oyt dir..." art. 19; "...y que may han vist ni oyt ha dir lo contrari..." art. 20; "...y que may havien vist ni los que vuy són vius han vist..." art. 21; "...y que may en ningun temps se ha dit cosa en contrari..." art. 26

No figura al DCVB

*i que així*₁ "...y que a.xí ho han oyt de sos antecessors..." art. 19; "...y que a.xí ho han oyt dir a sos majors..." art. 20; "...y que a.xí ho han oyt ha dir ha sos majors..." art. 21

1 No figura al DCVB

per pur libero "...veneren a (...) per pur libero y franch alou..." art. 7
No figura al DCVB

posar que^{*}₁
Així comencen tots els articles amb algunes petites variants als art. 25, 39 i 40.

1 No figura al DCVB

*pública veu i fama*₁ "...y tala és esta: da sempre y vuy és la pública veu y fama..." art. 19 i 21; "...y tala és estada sempre com vuy és la pública veu y fama..." art. 20; "...y tala és estada sempre y és vuy la pública veu y fama..." art. 26

1 No doc. al DCVB; sí que hi ha, però, 'Veu pública: rumor o notícia que ha arribat a coneixement general'.

*sens embarg ni contradicció*₁ "...estan en quieta y pacífica pcessió de regir y governar y administrar (...) sens embarch ni contradicció dels terratinents forasters..." art. 21

1 No doc. al DCVB, però sí que hi trobem "...sens embarc..." Lull Cont. 149. 20" i "...embarch o contradicció, doc. a. 1525..."

*negar expressament**₁ "...ans bé expressament se nega que..." art. 25; "...lo que expressament se nega..." art. 30

1 Doc. al DCVB a l'entrada 'Negar' 1 Metge Somni IV.

*totes i sengles*₁ 'totes i cada una' "...acceptades primer totes y sengles confessions..." introducció.

1 A l'entrada 'sengles' del DCVB hi figura 'Tots e sengles (o universos e sengles)' documentat des de 1276 a 1748. A l'entrada 'tot' surt 'Tots i sengles o tots i cada un' doc. a. 1321 i Ruyra Parada 5.

3. FRASES FETES

Considerem frases fetes els conjunts de mots que havent perdut la significació que tenien per separat i havent passat a ternir-ne una de nova conjuntament, impliquen l'existència d'un subjecte i un predicat.

*donar manutenció*₁ 'escoltar'? "...se li deu donar manutenció en lo present judici..." art. 28

1 Com a frase feta no figura al DCVB ni al DLFF

*ésser ama i senyora*₁ 'Tenir ple poder'? "...la dita vila de les Borges és ama y senyora..." art. 22; "...com ha ama y senyora que és la dita vila de les Borges..." art. 27

1 No documentada al DCVB ni al DLFF

estar en possessió seu quasi 'estar plenament capacitada'? "...està en pocsessió seu quasi de exercir..." art. 19 "...estiga en pocsessió seu quasi de no pagar..." art. 25 "...ha y deu ésser concervada y mantinguda esta part en la pocsessió, seu quasi pretesa de exhigir..." art. 42

*estar en quieta i pacífica possessió** 'tenir dret'? "...lo consell de la vila de les Borges Blanques de Urgell (...) està en quieta y pacífica pocsessió de anomenar dos Jurats..." art. 20; "...los Jurats anomenats per lo consell de la vila de les Bor:ges (...) estan en quieta y pacífica pocsessió de regir..." art. 21

1 Al DCVB trobem: 'Eren en pacífica y quieta possessió de la dita yglésia, doc. a. 1517'
El nostre text és del s. XVII.

*fer impediment*₁ 'impedir'? "...als dits jurats se'ls fes impediment algu..."
art. 21

1 No figura al DCVB

*fer imposició*₁ 'imposar'? "...lo consell y Jurats de dita vila de les Borges (...) may ha feta imposició..." art. 26; "...may haver vist lo Consell (...) haver feta imposició..." art. 26; "... no havent-se feta imposició en los fruyts..." art. 27

1 No figura al DCVB

*fer per*₁ concernir? "...en quant fan per dita esta part y no altrament... Introducció; "...la qual confessió accepta aquesta part en quant per si fa y no altrament..." art. 3; "la qual confessió accepta esta part en quant fa per sí, y no altrament..." art. 6; "en quant fa per esta part y no altrament..." art. 7

1 Aspecte semàntic no registrat al DCVB; en canvi sí que està documentat 'Fer per algú' amb el significat de: escaure-li, ésser-li útil o agradable, a C. Riba, Bon.

no haver-hi memòria de homes 'no recordar-se res'? "...que no y ha memòria de homens en contrari..." art. 8; "...y de tants que no y ha memòria de homens en contrari..." art. 19-21 i 26; «...y de tants anys / des quals no y ha memòria de homens en contrari...» art. 20

No doc. al DLFF

4. VERBS

Hem seleccionat únicament els verbs que poden considerar-se com a pertanyents al llenguatge jurídic-administratiu. Quan no apareixen en infinitiu posem al costat d'aquest un asterisc.

*adduir**₁ DCVB 'Presentar proves' "...les sobre dites coses són verdaderes etcètera les quals aduerà..." art. 43

1 Doc. al DCVB Cauliach Coll., pról. a. 1463. El nostre text és del s. XVII.

*ajuntar-se** DCVB 'Reunir-se' "...per a que se ajunte lo consell..." art. 14
Doc. al DCVB "Se ajunta la Rt. Comunitat en lo lloch acostumat.
Entrev. Eyv. (a. 1639). El nostre text és posterior.

*assistir*₁ DCVB 'Prestar concurs o ajuda a algú' "...y assistir als exèrcits..."
art. 38

1 Doc. al DCVB a 1747, Ignor. 9 i a Vict. Cast., (sic) Ombr. 1910.
El nostre text és del s. XVII.

*compel·lir*₁ DGLC 'Obligar (algú) a fer quelcom emprant la força, l'autoritat' "...y obligar y compel·lir als qui conreian en dites terres, en pagar lo dit dret o, impositió..."

1 Doc. al DCVB des de 1455 fins a 1494. El nostre text és del s. XVII.

*concurrer**₁ DCVB 'Coincidir amb altres a pretendre la mateixa cosa' "en la nominació de dits Jurats no concorren ni han concorregut may los terratinents (...) del dit terme de Castellots..." art. 12

1 Doc. al DCVB a. 1503 i 1577. El nostre text és del s. XVII.

*confessar** DCVB 'Reconèixer o declarar' "...confesse la part altra ab sos articles..." art. 3 "...com .o confessa la part altra..." art. 6 i 7

Doc. al DCVB a Llull Blanqu. 30; Llull Int., cap. 5; Muntaner Cròn., c. 119; Metge Somni; Inv. Exarch; Roq. 50 i Vilanova Obres, XI, 235.

constar DCVB 'Ésser cert i manifest' "...ni de tal consta ni pot constar..." art. 25 "... no pot la part altra fer constar..." art. 27; "...no podent fer constar la part altra..." art. 28

Doc. a DCVB a. 1505 fins a Vilanova Obres, XI, 38.

*contenir**₁ DCVB 'anar inclòs' "...com més llargament està contengut..." art. 7 "...com en aquell se conté..." art. 7

1 Doc. al DCVB a Llull a (Col. Bof. VIII, 267) a. 1387. El nostre text és del s. XVII.

contribuir "...que deu contribuir..." art. 15; "...tenen obligació de contribuir..." art. 37

Doc. al DCVB a Nombr. fochs Cat. 6; a. 1499; Serra Calend. folkl. 280.

*córrer**₁ DCVB 2-2 'Córrer a càrrec o per compte d'algú: estar una cosa encarregada a algú'. "...lo regimen. y govern (...) corre per los Jurats..." art. 19; "...cor:re per com.te del..." art. 19

1 Doc. a DCVB Vilanova Obres, XI, 211; i Penya Mos. III, 176.
El nostre text és del s. XVII.

*declarar**₁ DCVB 2. 'Explicar, posar clar una idea, penament, enigma, etc.' "...per articles declarades." introducció

1 Doc. A DCVB Lull Felix, pt. X, c3; doc. a. 1350 (arx. mun. de Barc.); Genebreda Cons. 64.

*deduir*₁ DJC 'Allegar, presentar les parts llurs defenses o drets'. "...en prova y justificació de la dita unió dedueix aquesta part..." art. 11; "...conforme dedueix (...) conforme se deduhirà..." art. 39; "...declarant que tot lo que ha deduhit en la present causa..." art. 42; "...sols és de sa intentió deduir-o..." art. 42; "...en tot lo deduhidor que sia..." art. 42

1 Doc. al DCVB a Pragm. Aud. Mall. 19 i a. 1581. El nostre text és del s. XVII.

*deliberar** DCVB 1. 'Examinar i pesar les raons a favor o en contra d'una determinació a prendre. 2. Decidir, resoldre una cosa després de considerar i pesar les raons favorables i contràries.' "...per a que se ajunte lo cons:ell y deslibere..." art. 14; "...lo consell de la vila de les Borges en aqueix cas desliberes lo gastar..." art. 15

Doc. a DCVB Tirant, c. 429; Curial, I, 8; Vict. Cat., Ombr. 20; Lull Blanq. 1, 2; Muntaner Cròn., c80 i 103; Pere IV, Cron. 96 i 271; Paris e Viana 4; Tirant, c. 97 i 210; Villena Vita Chr., c. 64; Jacob Xalabin 6.

*expressar**₁ DCVB 1 'Manifestar (el pensament, el sentiment) amb la paraula, actitud o altre signe exterior.' "...veneren (...) y altres coses (...) en dit acte de venda expressades..." art. 7

1 Doc. a DCVB Consolat, c. 29; Arnau de Vilanova (ap. Menéndez 8 Pelayo Heter. I, 748); Pere IV, Cròn. 61. El nostre text és del s. XVII.

*governar** DCVB 3. 'Dirigir i administrar amb autoritat els afers d'una col·lectivitat, especialment d'un Estat.' "...sempre la governa (...) la dita vila..." art. 40

Doc. a DCVB Llull, Felix, p. VII, c. 4; Pere IV, Cròn. 395; Proc. olives 536.

El nostre text és del s. XVII.

imposar DCVB 2. 'Posar, fer suportar (una càrrega, tribut obligació, deure, pena o altra cosa gravosa.' "...que los bans que se imposen en la dita partida..." art. 18; "determina:ren de imposar-se un desè..." art. 23; "...de imposar lo dit desè..." art. 27.

Doc. a DCVB Consolat, c. 53; Isop Faules 17; Ignor. 12; Alcover Poem. Bíbl. 83.

*posar**₁ DCVB 'Establir, formular, constituir'. "...se diuen i posen les coses següents..." Introducció; "Posa cessa ésser ver,..." art. 25

1 Doc. a DCVB a. 1390. El nostre text és del s. XVII.

*subseguir**₁ DLC, DCVB 'Una cosa seguir-ne immediatament una altra, especialment en el temps'. "...en virtut del sobredit acte de compra y unió sub: seguida..." art. 22

1 Doc. a DCVB a. 1341 (BABL, XII, 40) i 1405 (Anuari IEC, V, 573). El nostre text és del s. XVII.

5. SUBSTANTIUS

Semblantment com hem fet amb els verbs, hem inclòs en aquest apartat únicament aquells substantius que entenem que pertanyen al llenguatge jurídic-administratiu.

Quan no apareixen en singular hi posem un asterisc.

acte DCVB 'Acte notarial; aquell on intervé un notari, civil o eclesiàstic, formalitzant-ne una escriptura, que per això es diu acte'. "...que ab acte rebut (...) en poder de Martí Merçer Notari..." art. 7; "...en dit acte de venda..." art. 7; "...exercir tots actes tant de Jurisdicció civil com crimi = nal..." art. 19; "...del sobredit acte de compra..." art. 22; "...no pot (...) fer constar acte algu. de possessió..." art. 27; "...de acte algu. de possessió..." art. 28

administració "...y la administració de Justícia..." art. 19

alou DGLC 'Propietat territorial lliure i exempta de tota càrrega i dret senyorial'. "...per pur libero y franch alou..." art. 7

assistència DCVB 'Acte d'assistir o estar present a qualque cosa'. "...ab assistència del batlle de dita vila..." art. 29

*ban** DCVB 'Pena pecuniària'. "...que los bans que se imposen..." art. 18

batlle DCVB 'Oficial encarregat d'administrar justícia a una vila o ciutat en nom del rei o del senyor feudal' "...los batlles de la vila de les Borges..." art. 5; "...lo batlle de la dita vila de les Borges..." art. 10 i 19; "...del batlle de la vila de les Borges..." art. 19; "...al batlle de la vila de les Borges..." art. 19; "...al dit batlle de les Borges..." art. 19; "...que lo batlle de la dita vila de les Borges..." art. 19

*batuda** DCVB 'Dret feudal consistent en una quinzena part dels fruits'. "...y ab les quisties (...) batudes..." art. 7

causa DJE «Contienda judicial». "... tot lo que ha deduhit en la present causa..." art. 42

*cens** DCVB 'Dret real que es paga al senyor de béns immobles, damunt el fruit d'aquests, a canvi del domini llur o d'un cabal en diners'. "...ab tots los altres censos..." art. 7

*censal** DCVB 'Pensió anual redimible que paguen una persona i els seus successors en virtut d'un capital rebut del qui cobra la dita pensió'. "...y pagar los censals se agueren de encarre: gar..." art. 30

civil DJC 'Relatiu o pertanyent al dret civil'. "...tant en lo civil..." art. 19

*cobrança** DCVB 'Acte de cobrar un compte' "...ab tots los altres censos (...) cobrances..." art. 7

condemnació DCVB 'Acte i efecte de condemnar o d'ésser condemnat' "...ab condemnatió de tots danys interessos y despeses..." art. 42

*confessió** DCVB 'Acte i efecte de confessar "...totes y sengles confessions..." introducció; "...la qual confessió accepta aquesta part..." art. 3; "...la qual confessió accepta esta part..." art. 6 i 7

conformitat DCVB 4. 'Forma o manera determinada de fer una cosa'. "...y que en la conformitat sobre dita..." art. 26

consell DCVB 'Reunió de persones per a aconsellar qualcú o per a discutir i resoldre el que s'ha de fer (especialment en assumptes d'interès públic)' "...se ajunte lo con:sell..." art. 14; "...lo consell de la vila de les Borges..." art. 15, 18 i 21; "...lo consell de la vila de les Borges Blanques de Urgell..." art. 19 i 20; "...lo consell Jurats, y demés particulars de ..." art. 23; "...lo consell y (...) de la dita vila..." art. 24 i 26; "...per los dits consell (...) de la vila..." art. 27; "...anomenats per lo consell de la vila de ..." art. 29

contrari, lo la cosa contrària

"...y que may han vist ni oyt ha dir lo contrari..." art. 20

criminal DJC 'Dit de les lleis, institucions o accions destinades a perseguir i castigar els actes delictuosos'. "...y la administratió de justícia tant en lo civil com en lo criminal..." art. 19

deliberació "...en conformitat de la dita deliberatió..." art. 24 i 29; "...després de dita deslberatió..." art. 29

*deposició** 'Declaració feta en un judici'. "...conforme resultarà de les depositions dels testimonis ministradors..." art. 19; "...com resultarà de les depositions dels testimonis ministradors..." art. 20 i 21

*dominicatura** DCVB 'Dret de vassallatge que es pagava al senyor feudal'. "...ab totes les dominicatures..." art. 7

dret DCVB 3. 'Gravemen imposat per l'autoritat damunt les mercaderies, els productes, el tràfec i circulació, la residència, etc.' "...en pagar lo dit dret..." art. 27; "...los terratinents (...) y drets imposats..." art. 37

*empriu**₁ DCVB 3. a) 'Terres comunes que no es treballen i on es pot pasturar bestiar de diferents propietaris (Vall de Ribes, Cerdanya, Ripollès, Vall d'Àneu)' "...y ab les quísties (...) emprius..." art. 7

1 El DCVB no ho registra ni a les Borges, ni a les Garrigues, ni al Pla d'Urgell.

*executor** DCVB 'Executor testamentari marmessor, encarregat d'executar les disposicions d'un testament.' "...y altres marmessors y exeutors del testament y última volun:tat..." art. 7

fons 'cabals' "...y ab les quísties fons..." art. 7

govern DCVB 2. b) 'Acte i efecte de dirigir i administrar la vida, el funcionament, especialment d'una collectivitat.' "...lo (...) y govern de la dita partida..." art. 19; "...al govern polítich..." art. 20 i 21

imposició DCVB a) 'ant. Impost; gravamen imposat' "...fa dita nominació y impositió..." art. 18; "...han exhigit y cobrat (...) la dita impositió..." art. 24; "...de no pagar les impositions fetes..." art. 25 "...en pagar lo dit dret o, impositió..." art. 27; "...la impositió sobre dita..." art. 29; "...excusar pagar la dita impositió..." art., 30; "...ab dita impositió..." art. 42

*jovada** DCVB 1. 'Extensió de terra que llaura normalment un parell de bous en un dia' "...y ab les quísties (...) jovades..." art. 7

judici DJE ant. «Sentencia, resolució de un litigio» "...se li deu donar manutentió en lo present judici..." art. 28; "...tot lo que ha deduhit en la present causa y judici..." art. 42

judici petitori DJE «Aquel en que se litigia acerca de la propiedad o dominio de una cosa o sobre la pertenencia de un derecho» "...que sia dels mèrits del judici petitori (...) en tot lo deduhidor que sia dels mèrits del judici petitori..." art. 42

judici plenari possessori el DJE a l'entrada 'juicio plenario' diu «Aquel en el cual se procede con observancia de todos los trámites y solemnidades establecidos por las leyes en general...» "...que sia dels mèrits del judici petitori, ho plenari possessori (...) en tot lo deduhidor que sia dels mèrits del judici petitori y plenari possessori..." art. 42

judici summarissimum DJE «El de tramitación abreviada. Más en concreto, el posesorio donde solo se ventila el hecho de la posesión» "...sols és de sa intentió deduhir-o (...) del judici summarissimum possessori intentat..." art. 42

jurat DCVB 2. 'Cadascun dels membres de les antigues universitats o concells municipals'. "...acostuma tots los anys anomenar dos Jurats..." art. 11; "...en la nominació de dits Jurats..." art. 12; "...lo Jurat de la part Condal avise als Jurats de la part Real..." art. 13; "...los dits Jurats de

la part Real...” art.14; “...avisen als Jurats de la vila de les Borges...” art. 14; “...los Jurats anomenats per ...” art. 19 i 21; “...de anomenar dos Jurats...” art. 20; “...als dits Jurats se’ls fes impediment...” art. 21; “...consell Jurats, y demés particulars...” art. 23; “...Jurats de la dita vila...” art. 24 i 26; “...y Jurats de la vila de ...” art. 27; “...los Jurats del terme de Castellots...” art. 29

jurisdicció DCVB Poder legal; dret d'exercir autoritat «...en la partida dita Real exerceix tota Jurisdicció...” art. 4; “...la dita Jurisdicció (...) exerceix (...) la qual a.xí mateix han exercit...” art. 5; “...exercint en ella tota Jurisdicció tant civil com criminal...” art. 10; “...de exercir (...) Jurisdicció civil com crimi = nal...” art. 19; “...haver vist exhercir (...) tota Jurisdicció...” art. 19; “...haver vist sempre exhercir la dita Jurisdicció...” art. 19; “...haver exercit altra persona Jurisdicció...” art. 19

1 Jurisdicció, doc. al DCVB a Cost. Tort. II, XVI, 8, doc. segle XIV; doc. a. 1523

justícia DCVB 4 ‘El poder de fer allò que es deu segons dret i raó; l'exercici d'aquest poder’. “...administració de Justítia tant en lo civil...” art. 19

*marmessor** DCVB ‘Persona encarregada de complir la voluntat d'un testador’. “...y altres marmessors y exeutors...” art. 7

*ministrador** DCVB ‘administrador’ “...testimonis ministradors...” art. 20-21-26-33-36

nominació DCVB 2. ‘Nomenament; acció de designar per a un càrrec o funció’. “...en la nominatió de dits Jurats...” art. 12; “...nominatió de guardians per les vinyes...” art. 18; “...fa dita nominatió...” art. 18

*pertinença** DCVB 2. ‘Cosa accessòria que pertany a un domini’ “...ab tots los termes y pertinencies dels dits llocs...” art. 7

probens? No hem trobat enlloc aquest mot “...y ab tots los altres censos pro bens rendes cobrances tributs...” art. 7

*procurador** “...procuradors de la dita vila...” art. 7 “...procuradors de la Univer:sitat...” art. 7

*protestació** DGLC ‘Protesta’ “...ab les acostumades protestacions y salvetats...» introducció; “...volent la dita protestatió...” art. 42

*quarta** "...y ab les quisties (...) quartes..." art. 7

*quístia** DCVB 'Quèstia = tribut en diner o en fruits, que el senyor feudal cobrava dels súbdits...' "...y ab les quisties..." art. 7

regiment DCVB 1 'Règim; estat i forma de govern'. "...lo regimen. y govern de la dita partida..." art. 19

*renda** "...ab tots los altres censos probens rendes..." art. 7

*salvetat** DCVB 3. 'Excepció; advertiment amb què s'executa o exclou algú o alguna cosa d'una disposició general'. "...ab les acostumades protestacions y salvetats..." introducció

*síndic** "...Ferrer de Llobera Jaume Andreu Barnat Bastart y Arnau Bresca (...) Berenguer Arenyó y a Guillem Cabrera (...) sin:dichs y..." art. 7

subvenció DCVB 'Acció de subvenir, subvenir: Venir en ajut d'algú, en remei d'alguna cosa; ajudar, socórrer'. "...com també per subvenció de acudir ha altres obligacions..." art. 23

tatxa 'taxa'? "...per les talls tatxes..." art. 37

terme "...se troba un terme y partida gran de terra anomenada lo terme de Castellots..." art. 1; "...lo dit terme de... ab lo terme de... y part ab los termens de..." art. 2; "...lo terme de..." art. 6; "...ab tots los termes y..." art. 7; "...el batlle... de les Borges .o, és també del terme de ..." art. 10; "...en lo terme de ..." art. 13; "...del terme de ..." art. 14 i altres; "...de dit terme de..." art. 23; "...del dit terme de..." art. 27;

testament "...exequutors del testament y última volun:tat..." art. 7

*testimoni** "...com resultarà... dels testimonis ministradors..." art. 20 i 21; "...conforme diran los testimonis ministradors..." art. 26; "...com diran los testimonis ministradors..." art.33; "...que diran los testimonis ministradors..." art. 36

*tragí** DCVB 'Acció de tragar, ofici de tragar. Bèstia de tragí: bèstia destinada a transportar càrrega'. "...y ab les quisties... tragins..." art. 7

*tribut** «...ab tots los altres censos... tributs...” art. 7

universitat DCVB 3. ‘ant. Corporació rectora d’un conjunt de ciutadans, i especialment Corporació municipal’. “...fassan Universitat de per si...” art. 39

6. ADJECTIUS

criminal DJC ‘Dit de les lleis, institucions o accions destinades a perseguir i castigar els actes delictuosos’. “...exercir tots actes tant de Jurisdicció civil com criminal...” art. 19

primo ‘En primer lloc’ “Primo Posa que junt y contiguo...” art. 1
No documentat al DCVB

*sobredit*₁ ‘damunt-dit’ “...com tot lo sobredit...” art. 3; “...de la partida sobredita...” art. 7; “...del sobredit resulte la unió...” art. 17; “...la sobredita unió...” art. 18; “...en la sobredita forma i manera...” art. 21; “...en virtut del sobredit acte de compra...” art. 22; “...en la conformitat sobredita...” art. 26; “...en ningun temps se ha dit cosa en contrari del sobre dit...” art. 26; “...han exigit y cobrat (...) la impositió sobredita...” art. 29; “...les sobredites coses...” art. 43

1 Doc. al DCVB a Eiximenis Conf. 26

*subsegüent** DGLC ‘Que ve després del següent’. DCVB ‘Que subsegueix; que ve darrera’. “...conforme se deduirà ab los subsegüents articles...” art. 39

*tàcit** DCVB 2. ‘Que existeix encara que no se senti; que es deixa endevinar sense esser expressat formalment’. “...tant tàcites com expresses...” introducció

tala ‘tal’? “...y tala és esta:da sempre y vuy és... arts. 19 i 21; “...tala és estada sempre com vuy és...” art. 20; “...y tala és estada sempre y és vuy...” art. 26

verdadera ‘gran? important?’ “...lo menos se ha de gastar mil lliures ho altra més verdade = ra quantitat...” art. 33; “...lo menos se ha de gastar... tres-sentes lliures, ho altra més verdadera quantitat...” art. 36

7. ADVERBIS

acceptat DCVB 'graf.ant: per exceptat = exceptuant; amb l'excepció de...'
"...acceptat la verema..." art. 23

altrament DCVB 2. 'Equival a «no essent així»; 3. Per altra part; endemés'.
"...conforme se deduirà ab los subsegüents articles com altrament..."
art. 39 "Posa que per ço y altrament..." art. 42

8. FRASES EN LLATÍ

Hem volgut recollir les frases o locucions en llatí que hem trobat en aquest document sense fer-ne cap valoració ni traducció, sinó simplement constatant la seva existència.

in fomentum, art. 42

interim et pendente hac lite sine causa, art. 42

judici summarissimum, art. 42

loco articuli, art. 7

predicto vel alio quocunque modo meliori, art. 42

peters inserenda inseri et consuenda consui et prop?, art. 43

si et quatenus, art. 8

BIBLIOGRAFIA

- Antoni M. ALCOVER i Francesc DE B. MOLL: *Diccionari català-valencià-balear*, Ed. Moll, Palma de Mallorca 1979. (DCVB)
Guillermo CABANELLAS DE TORRES: *Diccionario jurídico elemental*, Ed. Helias SRL, Buenos Aires 1979. (DJE)
Joan COROMINES: *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Curial-Caixa de Pensions. Barcelona 1991. (DECLC)

- Carles DUARTE I MONTSERRAT-Pilar DE BROTO I RIBAS: *Introducció al llenguatge jurídic*, Generalitat de Catalunya 1986, p. 48-57.
- Carles DUARTE, Josep FERRER I Ramon TORRENTS: «L'aprofitament de la documentació medieval en l'establiment del llenguatge administratiu català actual», dins *Revista de Llengua i Dret*, 4 vol. 2, Barcelona 1984.
- Pompeu FABRA: *Diccionari general de la llengua catalana*, EDHASA, Barcelona 1977. (DGLC)
- IL·LUSTRE COL·LEGI D'ADVOCATS DE BARCELONA: *Diccionari jurídic català*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1986. (DJC)
- Joan MARTÍ I CASTELL I Joana RASPALL I JUANOLA: *Diccionari de locucions i de frases fetes*, Edicions 62, Barcelona 1986. (DLFF)
- Diccionari de la Llengua Catalana*: Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1981.